

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Dialecticam, siue Scientiam de Veritate, in decem libros
distributam

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

II. Quid sit definitio, quæ eius leges? & species?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95210](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95210)

mus, ut inquam hæc, & similia, quæ solutio supponit, vera sint, certè ad veritatem accedere nequit, quod ratio illa exemplaris obiectiui per se utilis, & expetibilis ad alias scientias soli definitioni, diuisioni, & argumentationi conueniat: siquidem, quoties regula formalis est utilis, & appetibilis ad alicuius executionem operis, regula etiam obiectiua, siue exemplar obiectiui eidem operi exequendo utilis, & expetibile non esse nequit: at plures regulæ formales distinctæ à definitione, diuisione, & argumentatione ad actus aliarum scientiarum comparandos per se, ac sponte sua sunt utiles, atque expetibiles; nimirum eæ quæ de æquipollentia, conuersione, & oppositione circumferuntur, aliæque similes, quæ per se, ac seorsum à quouis alio deseruiunt, ut quis aliis scientiis incumbens in earum materia, relicta propositione falsa, veram assumat, erroremque præcaueat, ut latè demonstratum est lib. 2. huius operis, cum esset nobis sermo de obiecto attributionis dialecticæ.

CAPVT II.

Quid sit definitio, quæ eius leges, & quæ species.

6 **T**Ametsi iuxta disputata cap. superiori modus sciendi latius pateat, quam definitio, diuisio, & argumentatio, negari tamen nequit, quin hæc sint potissima eius species, ac partes subiectiue: quæ causa mihi est, ut eis solis in præsentia libeat insistere. Ut ergo à definitione ordiar, ea sumi solet: primo latè, ac magis rhetoricè, quam dialecticè; quo sensu nihil aliud est, quam quæcunque, & qualiscunque rei explanatio, & siue quoad an est, siue quoad quid, cur, aut quale, aut fortassis quotuplex illius. Atque ita eam accepisse videtur Clemens Alexandrin. lib. 8. Stromatum sic inquires; eius autem quod animo cogitatur, explicatio est definitio: Necnon Fabius lib. 7. instit. oratoriar. c. 4. sic edisserens, *Definitio est rei proposita propria, dilucida, & breuiter comprehensa verbis enuntiatio*: Ac Cicero lib. 1. de orat. *Est enim* (inquires) *definitio earum rerum, quæ sunt eius rei propria, quam definire volumus, breuis, & circumscripta quadam explicatio*: & in topicis, *Definitio est, quæ quasi inuoluum euoluit id, de quo queritur*. Quæ & similia in omnem ferè modum sciendi conueniunt, si, ut verba sonant, accipiantur.

7 **S**ecundò usurpari consuevit definitio dialecticè, ac magis prescè, & propriè: atque ita eam definit Arist. lib. 1. topic. cap. 4. & lib. 5. metaph. cap. 8. & alibi sæpè, hunc in modum; definitio est oratio explicans naturam, seu quidditatem rei. Quò etiam recidit eius à Cicerone tradita definitio lib. 2. de finibus parum ab initio ubi sic habet, *Patescèlio quasi rerum operarum, cum, quid quidque sit aperitur, definitio est*: nec non illa, quam tradidit in topicis: *Definitio est oratio, quæ id, quod definitur, explicat, quid sit*. Aristotelem, ac Ciceronem sequuntur plerique alij.

8 **E**nimuerò, quò magis innotescat definitionis finitio hæc, obiciet aduersus illam, id primum, ac potissimum in ea supponi, quòd aliquid possit reuera definiri: tum quia ab actu ad potentiam valet consecutio: tum etiam, quia, si nulla res potest definiri, si cuiusvis rei definitio est impossibilis, & chimerica, & non quidditate aliqua prædita, sed omnino nihil, quò fieri potest, ut definitio rerum definiri possit aut quoad suam quidditatem, quæ nulla planè est,

explicetur: Atqui istud, quòd supponitur, falsum videtur esse, duabus de causis. Altera est, quia sequitur, admissa semel definitione rerum, processus in infinitum, dum v. g. homo definitur per animal, & rationale, & horum alterutrum per aliud prædicatum aliquod, & sic nullo fine. Altera verò est, fore, ut ab intellectu nostro cognoscantur omnes omnino res, nullaque nos lateat: definiri namque nihil potest, nisi, præter eius genus, illius etiam differentia ab omnibus aliis rebus nobis innotescat: at cognoscere non possumus, quo tenus, & per quid homo v. g. à cæteris omnibus rebus dissentiat, nisi eas omnes cognoscamus: omnium ergò cognitionem quamlibet definientibus opus est. Atque his de causis negant, definiri rem placere Antisthenis sectatores apud Aristotelem 8. metaph. text. 9. Speusippus apud Themistium 2. posterior. cap. 24. Epicurus apud Ciceronem lib. 2. de finibus aliique antiquorum.

Obiciet secundò: si definitio formalis esset oratio explicans naturam, & quidditatem rei, sicut vna est vniuscuiusque rei, quidditas, ita & vna eius esset explicatio genuina, & propria, adeoque vna definitio, & non plures: quòd propterea absolutè necessarium esse docent Aristoteles 6. topic. 2. & 7. topic. 2. ac ceteri, qui definitionem rerum admittunt. At sic est, quòd vnius rei multiplex esse possit, & soleat definitio: hæc ergò aliter quam supra definienda est.

Obiciet tertio: Definitio iuxta Aristotelem, & omnes eius sectatores est oratio constans genere, & differentia: qua etiam in sententia est Plato in Theæteto in hæc verba: *Si differentiam cuiusque accipias, quæ ab aliis est distinctum, definitionem, ut quidam tradunt, acceperis: quamdiu verò commune aliquid attigeris, illorum definitionem, quorum communitas est, non habebis*: Necnon Damascenus c. 13. dialect. dicitur autem definitio seu à metaphora finium, seu termini positionum terra: quemadmodum enim finis, seu termini positio separat proprium vniuscuiusque, sic & definitio, seu terminus naturam vniuscuiusque, separat ab alterius natura. Damascenus ergo, & Plato, ut ex prædictis eorum verbis liquet, tum definiri rem putant, cum non solum eius genus, & cum aliis conuenientia apparet, sed multo maximè, quandò generi eius à cæteris differentia superuenit. Hæc ergo definitionis finitio, cum sit admittenda, certè prior à nobis tradita videtur esse neganda.

Ad primam obiectionem harum dicendum est, cum plerisque, ac melioribus Philosophis, præsertim Aristotele, tum locis superioribus, tum etiam 3. metaph. text. 3. tum 7. metaph. text. 4. tum denique 2. poster. cap. 2. ac Platone ubi supra necnon dialog. 7. de republica, plures res posse, ac debere definiri. Quòd autem Epicuri grex, quòd Speusippi, & Antistheni contrarium senserint, quid refert? Processus in infinitum non sequitur: sicut enim sine illo argumentamur, & discurremus, quia non est necesse ad argumentandum, & discurrendum, ut præmissæ, quibus utimur, discursu, & argumentatione alia nobis innotescant, sed sæpè satis est, ut sint per se notæ, aut euidenter, aut certè probabiliter; imò fieri nequit, quin primæ præmissæ sint tales, ita similiter, cum hominem v. g. definimus, non oportet eius essentialia prædicata, animal scilicet, & rationale definiri, sed, quin definiantur per alia, hominem definiri; idemque esset, esto non possent definiri, sicut suprema genera, esto sint ut aliqui in loco refellendi existimant, definitionis incapacia, subiectas tamen sibi species definiunt.

Porro

Porro nec sequitur, omnes res à nobis, cum quidpiam definimus, oportere cognosci in actu secundo, & absolute: satis enim est, si tantum in actu primo, ac veluti conditionatè; hoc nimirum sensu, ut, postquam sumimus rei definitæ quædam capita, ac summa, ut sic dixerim, fastigia, genus scilicet, & differentiam, illud faciat apparere convenientiam eius à cum non paucis aliis rebus, si represententur intellectu, hæc verò apparere contrā faciat eius differentiam à quacunque alia re menti representata, quin opus sit, ut absolute, & proxime eam disparet ab iis, quarum intellectus est immemor.

Ad secundam obiectionem dicendum est, tametsi vnius rei vna tantum sit obiectiua definitio (quod tantum argumento contrario conuincitur, quod etiam & non aliud ab Aristotele in topicis adstruitur) ceterum vnius rei multiplicem esse definitionem formalem. Ita Seneca de vita beata cap. 4. *Potest aliter quoque defini bonum nostrum, id est eadem sententia non iisdem comprehendendi verbis. Quemadmodum idem exercitus modo latius panditur, modo in angustum coarctatur, & aut in cornua sinuata media parte curuatur, aut recta fronte explicatur: vis illi, ut cunque ordinatus est, eadem est, & voluntas pro iisdem partibus standi; ita definitio summi boni alias diffundi potest, & exporrigi, alias colligi, & in se cogi. Et ibidem paulò infra: licet, si euagari velis, idem in aliam, atque aliam faciem salua, atque integra potestate transferre. Id ipsum docet Fab. lib. 7. cap. 4. nec vno tantum modo definitur res eadem, sed latiore, varioque tractatu. Vide nostrum Nicolaum Causinum eloquentiæ suæ lib. 4. cap. 17. vbi, propterea quod intimas rerum formas multa obscuritate humanis ingeniis natura vallauerit, varios definiendi modos vnius eiusdemque rei nobis ait esse necessarios. Vide etiam Fonseca lib. 4. institut. dialecticar. cap. 4. ad medium. vbi nobiscum sentit. Hinc ad tertiam obiectionem dicendum est, quod posterior definitionis definitio bene habeat, oratio scilicet constans genere, & differentia, haud ob stare, quominus prior etiam sit retinenda: id enim quid, nisi eam more plurium aliarum rerum plures definitiones fortiri.*

Porro leges definitionis sunt hæc. Prima, ut sit propria definiti, hoc est, ut cum ea recurrat, ac reciprocetur, nihilque sit, de quo definitio dicatur, quin de eodem dici possit, ac debeat definitum, & hoc de nullo dicatur, cui definitio non competat. Id dialectici communiter his duabus exprimunt propositionibus: definitio aliis à definito suo conuenire non debet, definitio omni suo definito conuenire debet. Breuius id ipsum iam olim Iohan. Damascen. in dialect. cap. 14. *Perfecta autem definitio, qua conuertitur cum definito: imperfecta autem, qua non conuertitur. Idemque non minus breuiter, quam eleganter Augustin. tom. 1. lib. de quant. animæ cap. 25. Definitio nil minus, nihil amplius continet, quam id quod susceptum est explicandum: aliter omnino vitiosa est: vtrum autem huiusmodi vitii careat, conuersione exploratur. Legis superioris priorem partem non obseruat qui, ut cum Cicerone lib. 1. de inuentione loquar, rei communia describit hoc modo: *se-ditiosus est, qui malus, atque inuultus est cinis: nam hoc non magis seditiosus, quam ambitiosus, quam calumniatorius, quam alicuius improbi hominis vim describit. Eiusdem legis posteriore partem non obseruat, qui substantiam spirituales, omnisque corporeæ concretionis expertem sic definit: est quæ corpori semel vnita ab eo separari, & separata conseruari potest: hoc enim animo rationali conuenit, non ta-**

men Angelo, non Deo, quorum tamen alteruter est substantia spiritualis. Cæterum in hac hominis definitione, *homo est animal rationale* vtranque legis illius partem videas impleri: nullus enim homo non animal rationale, nullum animal rationale non homo.

Secunda definitionis bonæ lex est, ut sit clarior definito, siue, ut sit ex notioribus. Contra quam peccant inprimis, qui ænigmatibus, translationibusque obscuris, & remotis vtuntur: ut si quis hominem definiat, arborem inuersum; aut eunuchum, hominem non hominem; aut luscum, videntem non videntem; aut vinum, iuxta Aristotelis phrasim, in quadam ad Alexandrum epistola, sanguinem terræ; aut terram ipsam, magnam matrem; aut lapides, telluris ossa, cum Ouidio lib. 2. *Metamorphoseos*, vbi Themis Deucalioni, & Pirrhæ quærentibus, qua arte humanum genus aquis extinctum posset reparari, sic respondet.

Discedite templo,

Et velate caput, cinctasque resoluite vestes,

Ossaque post tergum magna iactate parentis.

Quam fatidicæ deæ sortem ita interpretatur Deucalion.

Magna parens terra est, lapidos in corpore terra

Ossa reor dici, iacere hos post terga iubemur.

Aduersus eandem etiam legem offendunt, qui idem per idem definiunt, vel quod perinde est, quorum definitiones definita saltem implicite, ac latenter ingrediuntur: ut si quis definiat solem diem parentem: dies enim, cum definienda sit per solem, eiusque in hoc nostro hemisphærio præsentiam, sit, ut in prædicta solis definitione ipse sol, sin minus aperte, tacite saltem ponatur, ac tota res maneat inexplorata. Vel si quis definiat patrem, eum qui habet filium: quando namque filius eodem iure definiendus est, qui habet patrem, hic illam sui definitionem intrat, nec eius vi clariùs, aut luculentius quam antea cognoscitur. Sed de his satis.

Tertia lex definitionis est, ut nihil in ea deficiat, aut redundet. Deest autem aliquid in ea, quando (contrā quam præscribit Aristoteles 7. topicor. c. 3.) res non definitur per genus proximum, sed per remotum: hunc in modum, homo est substantia rationalis, vbi omnes differentiæ à substantia à rationale omittuntur, quæ tamen non essent omisæ definito homine per animal, quippe in hoc inclusæ. Superfluit autem in definitione id, quo sublato ea nihilominus satis explicat definitum: nam, si hominem definias, est animal rationale risibile, exempli risibilitate, reliqua, quæ manent, hominis essentiam optime explanant. Quarta denique regula est, ut definitio, quantum fieri potest sine dispendio claritatis, sit brevis. Nescio autem, an ad eam, vel ad superiorem, cui affinis est, vel potius ad vtramque respexit Damascen. in Dialect. sua cap. 14. inquit, *Bonitas autem definitionis est, neque superabundare, neque deficere dictionibus: malitia autem, seu defectus definitionum est, deficere, & superabundare.*

Quod ad species definitionis attinet, prima earum est definitio quid nominis, ut loquitur dialecticorum vulgus, aut ut Aristoteles 2. posterior. c. 10. interpretatio nominis. Per illam nempe non tam res explicatur, quam nomen; ut, si interroganti, quæ sit vis huius vocis, *homo*, respondeas, significare verum, & realem hominem, animal scilicet rationale, aut subiectum istorum accidentium communium, quibus à belluis, ac cæteris omnibus rebus dissidemus. Huc faciunt orationes originem

T 4 vocabuli

vocabuli explanantes, à Cicerone in topicis notationes, à Græcis, & non paucis etiam latinorum ethimologia dici solitæ: vt abstemius est, qui abstinet à temeto; sol, qui inter alstra solus lucet, consul, qui reipublicæ consulit; fides, qua quod dicitur fit, senatus seniorum, ac patrum confellus.

17 Secunda species definitionis est definitio descriptiua, quæ strictè sumpta rem per genus, & proprium quarto modo definit, vt homo est animal risibile, aut est animal bipes implume. Huc quodam modo reducuntur definitiones per similia, & metaphoras, aut longos quosuis verborum circuitus, tametsi cum definito sæpe non reciprocentur. Eiusmodi est illa Chrysostomi tom. 4. homil. 14. qua iram, ac tranquillitatem animi depingit; *Mens*, inquit, *irati forum est plenum tumultus, ubi multus, & eunium, & redeuntium clamor, camelorum, ac asinorum fremitus, argentariorum, & arariorum virique eudentium strepitus. Contra mens tranquilla & mitis vertex est quispiam montis, qui clementiorem cæli auram nactus est, puros solis radios, limpidas fontium scaturigines, multasque florum amenitates.* Talis etiam est illa populi fame pereuntis apud. Quintilianum declam. 12. *Vnus deficientis speciem tota ciuitas habet, canum macie caput, & conditis penitus oculos, & laxam cutem, nudos labris trementibus dentes, rigentem vultum, & destitutas genas, & inanes faucium sinu. Prona est ceruix, tergum ossibus inaequale, infernis imaginibus simile.* Talis denique & illa discordiæ apud Petron. Arbitrum in satyrico.

Scisso discordia crine

*Extulit ad superos stygium caput, huius in ore
Concretus sanguis, contusaque lumina flebant,
Stabant arati scabra rubigine dentes,
Tabo lingua fluens, obfessa draconibus ora,
Atque inter torto laceratam pectore vestem
Sanguineam tremula quatiebat lampada dextra.*

18 Quarta definitionis species est causalis, quæ nimirum rem per causas externas explicat. Per finalem, vt homo est animal à Deo creatum, vt diuino aspectu, & æterna felicitate perfruatur. Per efficientem, vt ira est ebullitio sanguinis circa cor, id est affectus ex eo sanguinis ardore effici, & excitari solitus. Per exemplarem, vt homo est animal ad similitudinem diuinæ mentis factum. Postrema species definitionis est definitio essentialis quæ scilicet rem per genus, vel quasi genus & differentiam essentialem explanat, vt homo est animal rationale; aut quæ per partes physicas, si quæ rei inexistunt, materiam nempe & formam primariam, vt homo est compositum ex corpore, & anima rationali.

C A P V T I I I.

Diuisionis quidditas, species legesque.

19 **D**iuisio est oratio totum in suas partes distribuens. Ita ex Aristotele Ouiedus in Summul. controuerf. 2. punct. 2. num. 1. Fonseca lib. 4. instit. Dialecticar. cap. 1. Arriaga disp. 3. Summul. sect. 2. Franciscus Alfonsus lib. 1. institut. Dialect. cap. 6. num. 1. Auerfa tract. 1. etiam institut. Logicar. cap. 4. & quæst. 4. log. sect. 5. & communiter ceteri dialectici. Prima autem species diuisionis est, ea qua nominis vnus aut multiplicis sensus visque distinguitur: vnde distinctio communiter solet appellari;

vt huius vocis adiectiua fuscus, fusca, fuscum, alia est significatio, per quam denotat colorem quendam nigredini vicinum, alia, qua vocem non claram, neque canoram: quo pacto eam vsurpauit Cicero lib. 2. de nat. deorum, qualemque alibi fuisse dixit vocem Antonij summi oratoris. Et huius orationis laterem lauas alia est significatio, quod laterem vndis abluas, alia quod operam ludas. At denique fortis huius, *aiote* *Acida* *Romanos vincere posse* Pyrrho bellum cum Romanis gesturo ab Apolline Delphico datæ, ambigua, & non vna, sed multiplex fuit significatio, estque etiamnum.

20 Secunda diuisionis species est rei in partes integrales, siue homogeneas, cognatas, similes, & eiu dem nominis, & rationis cum toto, cuiusmodi sunt intuitu aquæ v. g. vel carnis, eæ quæ alterutram integrant; siue heterogeneas, multigenas, dissimiles, & diuersæ rationis, ac nominis à toto, quales sunt respectu corporis humani eius membra; aut anni, quatuor eius tempora, ver, scilicet, æstas, autumnus, hyems, vt describit ille.

*Verque nouum stabat cinctum florente corona,
Stabat nuda æstas, & spica ferta gerebat:
Stabat & autumnus calcatis sordidus vniis,
Et glacialis hyems canos hirsuta capillos.*

Tertia diuisionis species est rei in partes essentielles, siue realiter distinctas, vt hominis in corpus, & animam, siue sola ratione distinctas, vt eiusdem hominis in animal, & rationale. Quarta diuisionis species est in rei non in partes actuales; vt sunt hætenus enumeratæ, sed in partes potestatiuas siue subiectiuas, veluti animalis in hominis, & belluam: huiusmodi enim inferiora explicitè, formaliter, & actu non sunt in toto vniuersali, quippe quod ab eis per intellectum, ac ratione nostra abstrahitur, sed tantum implicitè, virtualiter, ac potestatiuè, propter realem eius cum illis identitatem, & contractionem per illa saltem aptitudinalem. Quinta diuisionis species est, non substantialis vt hucusque, sed accidentalis, nimirum, vel subiecti in accidentia, vt homo alius albus, alius niger, vel accidentis in subiecta, vt album aliud lac, aliud nix.

21 Prima lex diuisionis est, vt nec diuisum latius pateat quam membra diuidentia collectim sumpta; nec è conuerso, sed potius inuicem se adæquent, vt disertè præscribit Aristoteles 2. post. 5. Quamobrem hæc diuisio, animal aliud est cornutum, aliud alatum, non valet: inferiora nempe non sunt toti, quod diuidunt, adæquata, sinuntque illud latius fundi, & non pauca animalia complecti, quæ nec alas habeant, neque cornua. Similiter hæc partitio, animal aliud homo, aliud bellua, aliud angelus, non est proba? quippe diuisum non adæquat collectionem inferiorum, & hæc latius excurrit, quam illud, cohibetque plura non animalia, substantias nimirum angelicas, intellectu non sensu præditas adeoque in animalibus haudquaquam reponendas. Vtramque partem huius regulæ acutè obseruauit Plato in Ciuili, insinuans toti diuiso omnes suas differentias nulla dempta subiiciendas esse, & contra differentiis assignandum esse totum, quod eas omnes, & solas comprehendat: En eius verba loco citato: *Oportet, ubi quis primo multorum percipit communionem, non prius desistere quam differentias omnes in ea, quæ speciebus clauduntur, inspexerit: Atque iterum, quoties dissimilitudines plurimas in similitudine sentit, & agere sentit, non prius ab hac aspectus molestia desistere posse, quam cuncta, quæ cognata sunt, intra cognationem vnã proprietatemque*